

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN İLİŞKİLERİ YÜKSEK LİSANS ANABİLİM DALI**

**OKUL ÖNCESİ ÇOCUKLARDA ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNİN
SOSYALLEŞMEYE ETKİSİ**

HAZIRLAYAN

Gülhan AKÇAY

22943924

TEZSİZ

YÜKSEK LİSANS PROJESİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL

Ankara, 2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Enstitünüz İnsan İlişkileri tezsiz yüksek lisansı Anabilim Dalı 22943924 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Gülhan AKÇAY'ın “Okul Öncesi Çocuklarda Arkadaşlık İlişkilerinin Sosyalleşmeye Etkisi (Ankara.2024)” adlı (İngilizce Başlığı “The Effect Of Friednship Relationships On Socialization İn Preshool Children (Ankara.2024)” tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımca değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI

BAŞARISIZ

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

TARİH: 30.01.2024

Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Ayda BÜYÜKŞAHİN SUNAL danışmanlığında hazırladığım “Okul Öncesi Çocuklarda Arkadaşlık İlişkilerinin Sosyalleşmeye Etkisi (Ankara.2024)” adlı dönem projesindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

30.01.2024

Gülhan AKÇAY

ÖZET

Okul öncesi dönem, çocukların sosyal, duygusal, bilişsel ve fiziksel gelişimleri için çok önemli bir dönemdir. Bu dönemde çocuklar, aile dışındaki kişilerle ilişki kurmaya başlarlar. Bu kişiler arasında en önemlileri arkadaşlarıdır. Arkadaşlık ilişkileri, çocukların sosyalleşme sürecinde büyük bir rol oynar. Sosyalleşme, bireyin toplumun kültürünü, değerlerini, normlarını ve beklentilerini öğrenmesi ve içselleştirmesi anlamına gelir. Sosyalleşen çocuklar, topluma uyum sağlayabilir, kendilerini ifade edebilir, başkalarıyla işbirliği yapabilir, empati kurabilir ve problem çözebilirler.

Bu araştırmanın amacı okul öncesi dönemde çocukların arkadaşlık ilişkilerinin sosyalleşmelerine etkilerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemine başvurulmuş okul öncesi dönemde eğitim görmekte olan 6'sı kız 6'sı erkek olmak üzere 12 öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların isimleri gizlenerek "Çocuk 1, Çocuk 2..." şeklinde kodlanmıştır. Çocuklara toplamda arkadaşlık ilişkileriyle alakalı olarak 9 soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler tablolaştırılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda çocukların genel olarak arkadaşlık ilişkilerinde uyumlu ve arkadaş canlısı oldukları, problem çözümünde uzlaşmacı oldukları, arkadaşlarıyla sosyalleşmekten ve çeşitli etkinlikler yapmaktan keyif aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların verdikleri cevapların cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arkadaşlık İlişkileri, Okul Öncesi, Sosyalleşme.

ABSTRACT

Preschool period is a very important period for children's social, emotional, cognitive and physical development. During this period, children begin to establish relationships with people outside the family. The most important among these people are their friends. Friendship relationships play a big role in the socialization process of children. Socialization means that the individual learns and internalizes the culture, values, norms, and expectations of the society. Socialized children can adapt to society, express themselves, cooperate with others, empathize and solve problems.

The aim of this research is to examine the effects of children's friendship relationships on their socialization in the preschool period. For this purpose, interviews were conducted with 12 pre-school students, 6 girls and 6 boys, by using the interview method, one of the qualitative research methods. The names of the participants were hidden and coded as "Child 1, Child 2...". A total of 9 questions were asked to the children about friendship relationships. The obtained data were tabulated, analyzed and interpreted. As a result of the research, it was concluded that children were generally harmonious and friendly in friendship relations, accommodating in problem solving, and enjoyed socializing with their friends and doing various activities. It was understood that the answers given by the children did not show any difference according to gender.

Key Words: Friendship Relationships, Preschool, Socialization.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Arkadaşlık İlişkileri	2
1.2. Arkadaşlık İlişkilerinin Birey Üzerindeki Etkileri	2
1.3. Farklı Akran İlişki Türleri	3
1.3.1. Akranlar Tarafından Kabul Edilme	3
1.3.2. Akranlar Tarafından Reddedilme	4
1.3.3. Akran Şiddeti (Zorbalık)	5
1.3.4. Akran Şiddetine Maruz Kalma (Kurban Çocuklar).....	6
1.4. Arkadaşlık İlişkilerinin Okul Öncesi Dönemdeki Önemi	7
1.5. Okul Öncesi Dönemde Arkadaşlık İlişkilerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler ..	8
1.5.1. Bireysel Özellikler	8
1.5.2. Kültür.....	10
1.5.3. Aile	11
1.5.4. Okul	11
1.6. Okul Öncesi Dönemde Arkadaşlık İlişkilerini Geliştirmek	12
1.7. Araştırmanın Amacı	13
1.8. Araştırmanın Önemi	14
1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları	14
2. YÖNTEM.....	15
3. BULGULAR	16
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	25
5. KAYNAKÇA	29

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Katılımcıların Betimsel Özellikleri	16
Tablo 2. Araştırmanın Birinci Sorusuna Ait Tablo.....	16
Tablo 3. Araştırmanın İkinci Sorusuna Ait Tablo	17
Tablo 4. Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Ait Tablo	18
Tablo 5. Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Ait Tablo.....	19
Tablo 6. Araştırmanın Beşinci Sorusuna Ait Tablo.....	20
Tablo 7. Araştırmanın Altıncı Sorusuna Ait Tablo.....	21
Tablo 8. Araştırmanın Yedinci Sorusuna Ait Tablo	22
Tablo 9. Araştırmanın Sekizinci Sorusuna Ait Tablo	23
Tablo 10. Araştırmanın Dokuzuncu Sorusuna Ait Tablo	23

1. GİRİŞ

Arkadaşlık, karşılıklı üretkenlik ve olumlu davranışların bir arada olduğu özel bir ilişki biçimidir. İnsanlar arasındaki bu ilişki türü, sevgi ve işbirliği gibi temel unsurları içerir (Aytaç ve Tan, 2019). İnsanlar, sosyal çevrelerindeki bağlantılarını güçlendirme ve sorunlarla karşılaştıklarında etraflarındaki kişilere güvenme eğilimindedirler. Özellikle okul öncesi dönemde, çocuklar aile yaşamlarından okul yaşamlarına geçiş yaparlar ve bu süreçte sosyal ilişkilerini genişletirler. Aileleriyle olan etkileşimlerinden öğrendikleri becerileri, sosyal-duygusal gelişimleri dahil olmak üzere farklı alanlarda ilerleme gösterirler ve bu becerileri akranlarına aktarırlar (Akyol, 2020). Bu süreçte, çocuklar grup içinde uyum sağlamayı öğrenirken aynı zamanda toplumsal çevrelerine de adapte olur ve işbirliği, paylaşım ve empati gibi değerleri akran ilişkileri aracılığıyla öğrenirler. Gülay Ogelman'ın (2018) ifadesine göre, olumlu akran ilişkileri, bireyin gelecekte karşılaşılabileceği sorunları çözme ve kişiler arası etkileşim becerilerini geliştirmede önemli bir rol oynar. Ancak, çocukların yaşayabileceği olumsuz deneyimler, Uğur Ekşi'nin (2022) belirttiği gibi, çocukların benlik gelişimini olumsuz etkileyebilir ve akranları tarafından dışlanma veya alay konusu olma gibi sonuçlar doğurabilir. Bu tür etkileşimlerde, çocukların iletişim tarzları ve yaklaşımları büyük önem taşır.

Okul öncesi dönem, çocukların büyük bir kısmını akranlarıyla birlikte geçirdikleri bir zaman dilimidir. Bu dönemde, çocukların kişilik gelişimlerinin ve olgunlaşmalarının akran ilişkileri ve etkileşimleriyle şekillendiği vurgulanır (Korkut, 2019). Çocuklar, sosyal bir varlık olarak doğar ve yaşadıkça çevrelerindeki sosyal ilişkileriyle büyürler. Bu nedenle, erken çocukluk döneminde okul öncesi eğitim kurumlarında akran ilişkilerinin niteliğini anlamak, çocukların gelişimlerine destek olmak için son derece önemlidir (Atış Akyol ve Güney Kahraman, 2021). Bu bağlamda yapılan çalışmada okul öncesi dönemde çocukların arkadaşlık ilişkileri incelenmiştir. Bu kapsamda çalışmanın giriş bölümünde arkadaşlık ilişkilerinin birey üzerindeki etkilerinden, akran ilişki türlerinden, arkadaşlık ilişkilerinin okul öncesi dönemdeki öneminden, bu dönemde arkadaşlık ilişkilerini etkileyen faktörlerden ve okul öncesi dönemde arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

1.1. Arkadaşlık İlişkileri

Toplum yapısının sürekli değişmesi, eğitim alanında da çeşitli etkilere sebep olmaktadır. Özellikle son dönemde, çalışan annelerin sayısındaki artış, şehir yaşamının koşulları ve yapılan araştırmalar, okul öncesi eğitimin önemini vurgulamıştır. Bu durum, okul öncesi eğitimin daha yaygın hale gelmesine ve çocukların eğitim hayatına daha erken yaşlarda başlamasına neden olmuştur (Gülay, 2010; Uluyurt, 2012).

Arkadaşlığın işlevleri genellikle bir gruba ait olma duygusu, duygusal denge ve istikrar sağlama, iletişim kurma, değerli hissetme, başkalarına yardımcı olma ve kişilik gelişimini destekleme olarak özetlenebilir (Atalay ve Özyürek, 2020). Gülay (2010) arkadaşlık ilişkileri, aynı yaş veya gelişim seviyesinde olan kişiler arasında ortak geçmiş, değerler, yaşam tarzları ve sosyal ortamlar paylaşarak sürekli etkileşimlerin bir toplamı olarak tanımlanmıştır.

Çocuklar, hayatlarının ilk yıllarında akranlarıyla benzer yetenekleri edinmeyi ve ortak ilgi alanlarını paylaşmayı öğrenirler. Bu bireysel iletişim, zamanla küçük ve büyük grup oyunlarına dönüşür. Grup içindeki bu etkileşim, ileride anlamlı, sağlıklı ve başarılı ilişkilerin temelini oluşturur. Ayrıca, akran etkileşimleri sosyalleşmeyi hızlandırır. Çocuklar, akran ilişkileriyle toplumun kurallarını öğrenir, topluma uyum sağlamayı deneyimlerken kendi benlik algılarını da oluşturmaya başlarlar (Özmen, 2013).

1.2. Arkadaşlık İlişkilerinin Birey Üzerindeki Etkileri

Arkadaşlık, insanlar arasında özel ve derin bağlar oluşturan bir ilişkidir. İnsan, doğası gereği sosyal bir varlık olduğundan, etrafındaki insanlarla sürekli etkileşim içindedir. Bu etkileşimlerin bazıları, dostluk ve arkadaşlık gibi daha derin ve anlamlı ilişkilere dönüşebilir. Arkadaşlık, sadece sosyal yaşamın bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda sosyalleşmeyi, gruplar oluşturmaya, toplum içindeki konumunu belirlemeyi ve kişisel kimlik veya statü oluşumunu da içeren birçok işlevi yerine getirir (Aytaç ve Tan, 2020).

Hayat boyunca, genellikle arkadaşlarımızın varlığı bizi yalnız hissetmekten korur. Arkadaşlık, yaşam yolculuğumuzun bir parçası olup insanların temel

ihtiyaçlarından biridir. Bu ilişki biçimi, bireyin farklı yönleriyle gelişimine katkı sağlar. Sosyal bağlantılar kurarak, birey hem sosyal bir sermaye oluşturur hem de kendi benlik gelişimi ve kişisel gerçekleŐmesi için fırsatlar yaratır (Aytaç ve Tan, 2019).

İnsanın gelişimi, çocukluktan itibaren sosyal çevresinde yaŐananlarla Şekillenir ve akran ilişkileri, yaşam boyu devam eden insan ilişkilerinin önemli bir parçasını oluşturur. Özellikle erken çocukluk döneminde, çocuklar oyunlar, fiziksel etkinlikler gibi etkileŐimlerle akranlarıyla bir araya gelir, kendi yetenekleri hakkında geri bildirim alır ve sosyal dünyada kendilerini ifade etme Őansı bulurlar (Batık Yılmaz, 2021). Çocukların akranlarıyla kurduğu ilişkiler, yetiŐkinlerle olan iliŐkilerden farklılık gösterir; nkn bu ilişkiler, benzer ilgi alanları ve gelişim özelliklerine dayanır, kişisel ilişkilerini geliştirme ve sosyal hayatı öğrenme fırsatı sunar (Atış Akyol ve Güney Kahraman, 2021).

Çocukların akran ilişkilerinde karŐılaŐtukları zorluklar ise genellikle psikolojik sağlık sorunlarına iŐaret eder. Zira bu ilişkilerin temel yapı taŐları aynı dönemde Şekillenir. Akran ilişkileri olumsuz seyreden kiŐilerde, depresyon, madde bağımlılığı ve intihar giriŐimleri gibi olumsuz durumların daha sık grldğu belirtilmektedir (Atik vd., 2014; Gl, 2019).

1.3. Farklı Akran İlişki Türleri

1.3.1. Akranlar Tarafından Kabul Edilme

Akran kabul, bir çocuğun akran grubu içindeki ilişkisel durumunu ifade eder. Sevilen bir ocuk genellikle akranları tarafından da kabul görmektedir. Dostça ve işbirlikçi olma gibi özellikler, çocuğun akranları tarafından kabul edilme olasılığını artırır. Akran kabul, yaş, cinsiyet, akademik performans gibi çeşitli faktörlerden etkilenir (Kayhan Aktürk, 2015).

Çocuğun akranları tarafından kabul edilmesi, bazı bireysel özelliklerin bir araya gelerek etkileşimde bulunduğu bir süreçtir (Gülay, 2010). Bu zellikler arasında Şunlar bulunmaktadır (Bıyık, 2021): sorumluluk sahibi olma, uyumlu ve sosyal davranışlar sergileme, arkadaşlık kurma becerisi, fiziksel çekicilik, pozitif sosyal tutumlar, ahlaki değerler, popülerlik, yardımseverlik, iŐbirlikçilik, sosyal sorun zme yetenekleri,

mizah duygusu, iletişim becerileri, pozitif ruh hali, akademik başarı, dil ve bilişsel yetkinlik, empati, kurallara uyum sağlama gibi özellikler yer alır.

Hartup (1970), akran kabulü olan çocukların genellikle daha sosyal, işbirlikçi, arkadaş canlısı, empatik, kaygısız, zeki ve akademik açıdan başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Akranları tarafından kabul edilmeyen çocuklar ise genellikle daha az sosyal ve dışlanmış hissederler. Araştırmalar ayrıca göz ardı edilen ve reddedilen çocukların daha üzgün ve depresif olduğunu göstermektedir (akt. Uluyurt, 2012).

Akranlar tarafından kabul edilme genellikle erken çocukluk döneminde başlar. Olumlu akran ilişkileri, çocuğun akademik başarısı ve okula uyumu üzerinde olumlu etkilerinin yanı sıra, uzun vadede kişilik gelişimi ve psikolojik sağlık açısından da fayda sağlar (Gülay, 2010). Bu nedenle, akranlar tarafından kabul edilme sürecini etkileyen kişisel özelliklerin, öğretmenler ve ebeveynler tarafından desteklenip geliştirilmesi son derece önemlidir (Erten, 2012).

1.3.2. Akranlar Tarafından Reddedilme

Akran reddi, bir çocuğun akranları tarafından sevilme veya kabul edilme eksikliğidir. Çocuklar için, akranları tarafından seilmek ve kabul görmek önemli bir duygusal deneyimdir. Ancak, akranlar tarafından reddedilmek veya alay edilmek, çocuğun özgüvenini ve kendine güven duygusunu ciddi şekilde zedeler (Yavuzer, 2000). Reddedilen çocuklar genellikle duygusal ve sosyal ipuçlarını anlama konusunda zorluklar yaşarlar ve bu ipuçlarına tepki verme becerileri yetersiz olabilir (Demir Şad, 2007).

Akran reddine neden olan faktörler arasında şunlar bulunmaktadır (Gülay, 2010): saldırganlık, engellilik, fiziksel görünümde çekicilik eksikliği, düşük özgüven, pozitif sosyal davranışlardan yoksun olma, ailevi faktörler (boşanma, yeni doğan bebek, aile bireylerinden birinin kaybı), sosyal bilgi eksikliğidir.

Akranları tarafından reddedilen çocuklar genellikle fiziksel olarak çekici olmayan, özgüveni düşük, sosyal becerileri zayıf ve saldırgan çocuklardır. Bu çocuklarda, akran reddi devam ettikçe bu özellikler artabilir ve bir kısır döngü oluşturabilir. Örneğin, saldırgan bir çocuk akran reddine maruz kaldıkça saldırganlığı

daha da artabilir; aynı şekilde, artan saldırganlık onu akran reddine daha fazla maruz bırakabilir (Uluyurt, 2012).

Akranlar arasında yer bulmak, çocuklar için tatmin edici bir deneyimdir. Ancak, reddedilmek veya alay edilmek, çocuğun özsaygısı ve güven duygusu üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Yine de, reddedilen çocuk, kendisine destek olan tek bir iyi arkadaşına sahipse, bu durumdan daha az etkilenme eğilimindedir (Yavuzer, 2000; Kayhan Aktürk, 2015).

Akran reddine maruz kalmamak için çocukların temel sosyal becerilere sahip olmaları gerekmektedir: saygı, yardımseverlik, nezaket, özür dileme, empati kurma ve sosyal olarak uygun şekilde problem çözme gibi beceriler. Akranları tarafından reddedilen çocukların gelecekte suçluluk, depresyon, okul reddi, yalan söyleme ve okul korkusu gibi çeşitli patolojik davranışlar sergileme olasılıkları daha yüksektir (Topaloğlu, 2013).

1.3.3. Akran Şiddeti (Zorbalık)

Akran şiddeti, güç dengesizliğine dayalı tekrarlayıcı saldırgan davranış biçimlerini içeren bir ilişki türüdür. Olweus'a (1993) göre, bu şiddet, herhangi bir kışkırtma olmaksızın daha güçlü olan bir çocuğun, tekrarlayıcı şekilde daha zayıf olan bir başka çocuğa karşı şiddet uygulamasıdır (akt. Gülay, 2010).

Olweus (1993), bir eylemin zorbalık olarak adlandırılabilmesi için üç temel kriter olduğunu belirtir:

1. Bilerek zarar vermek, saldırganlık sergilemek
2. Süreklilik arz etmesi, yani zorbanın bu tür davranışları bir defa değil sürekli olarak yapması
3. İki taraf arasında güç dengesizliği olması

Kochenderfer ve Ladd (1996), anaokuluna yeni başlayan çocuklar üzerinde yaptıkları uzun süreli bir çalışmada, zorbalığa maruz kalmanın okula uyumla ilgili bazı sorunların habercisi olduğunu ortaya koymuşlardır. Yeni gelen çocuklar, zorbalık

yaşadıklarında daha fazla yalnızlaşıp okula gitmek istememe eğilimi gösterirken, zorbalık durumu arttıkça uyum problemlerinin arttığı gözlemlenmiştir (akt. Uluyurt, 2012).

Zorbalık, ilkokul döneminde ortaya çıkan bir durum değildir; çünkü çocuklar yedi yaşından önce zorbalık olaylarına karışabilirler. Okul öncesi dönemde de zorbalık vakalarına rastlanır. Alsaker ve Valkanover (2001), okul öncesi ve ilkokul döneminde zorbalık vakalarında bazı farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Zorbalığın durdurulması gerekliliği farkındalığının, öğrencilerin okul öncesinden ilkokula geçişiyle arttığı görülmüştür (akt. Kayhan Aktürk, 2015).

1.3.4. Akran Şiddetine Maruz Kalma (Kurban Çocuklar)

Kurban; isteyerek ve tekrarlayıcı şekilde güçlü olanlar tarafından taciz edilen çocuklardır. Zorbaların aksine, aile bağları güçlü olabilir ve aile hayatından keyif alırlar. Genellikle utangaç, içe dönük, endişeli ve pasif olma eğilimindedirler. Bu çocuklar, zorbalara göre daha hassas olabilir ve fiziksel olarak da daha küçük ve zayıf görünebilirler. Ayrıca genellikle aşırı koruyucu ebeveynlere sahip olma eğilimindedirler (Öger vd., 2005).

Hawker ve Boulton (2000) tarafından belirtildiğine göre akran şiddetine maruz kalmanın beş tipi vardır:

Dolaylı akran şiddeti: Şiddeti gerçekleştiren, kalabalık yerlerde kimliğini gizleyerek şiddet uygular.

1. İlişkisel akran şiddeti: Arkadaşlık ve akran gruplarına zarar verici davranışlarda bulunma (korkutma, dışlama vb.).
2. Sözel akran şiddeti: Şiddeti gerçekleştirenin sözlü tacizine maruz kalma.
3. Fiziksel şiddete uğrama: Yumruk, itme, tekme gibi fiziksel saldırılara maruz kalma.
4. Çoklu akran şiddeti: Belirlenen farklı akran şiddet türlerine birden maruz kalmadır (akt. Uluyurt, 2012).

Kurbanlar fiziksel, davranışsal ve sosyo-bilişsel açıdan farklı özelliklere sahiptirler. Fiziksel olarak, kilolu olma, gözlük takma, konuşma bozukluğu veya fiziksel engel gibi durumlar kurban olma olasılığını artırabilir. Farklı davranışsal özellikler de kurban olmayı etkileyebilir. Bazı kurbanlar çekingenlik, kaygı, umutsuzluk gibi davranışlar sergilerken, diğerleri dikkat çekme, yorgunluk, acelecilik, tartışmacılık gibi özellikler gösterebilir (Kayhan Aktürk, 2015).

1.4. Arkadaşlık İlişkilerinin Okul Öncesi Dönemdeki Önemi

Son zamanlarda, kadınların iş hayatına daha fazla katılması ve ebeveynlerin eğitim seviyelerinin yükselmesiyle birlikte, çocuklar evde aileleriyle geçirdikleri zamanı azaltıp okul öncesi eğitim kurumlarında daha fazla vakit geçiriyorlar. Bu durum, onların akranlarıyla etkileşim kurma ve sosyalleşme fırsatlarını artırıyor. Okul öncesi dönem, çocukların hayatında kritik bir zaman dilimi olduğundan, bu süreçte kuracakları sağlıklı sosyal ilişkiler, ileriki yaşamlarına da olumlu katkılarda bulunabilir. Ancak bu dönemde yaşanabilecek olumsuz akran ilişkileri, uzun vadeli etkiler bırakabilir ve ilerideki sosyal ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir (Uluyurt, 2012).

Akran ilişkileri; çocuğun aynı yaş grubundaki veya benzer olgunluk seviyesindeki diğer çocuklara duyduğu güvenle başlar. Okul öncesi dönemde, çocuk ilk kez akranlarıyla daha zengin deneyimler yaşar, belirli bir süreçte eğitim ortamlarını paylaşır ve bu da akran ilişkilerinin önemini daha da vurgular (Erten, 2012). Sağlıklı akran ilişkileri, çocukların okula hızlı bir adapte olmasına yardımcı olurken, bilişsel yeteneklerin, sosyal uyumun ve duygusal zekanın gelişimine destek sağlar. Aynı zamanda yeni bilgi, beceri ve davranışların kazanılmasına olanak tanır (Çetin vd., 2001).

Sosyal öğrenme teorisi, erken dönemde gelişen akran ilişkilerinin önemini vurgular. Bu teoriye göre, çocuklar sosyal davranışları, akranlarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenirler. Akranlar, çocuğun toplumca kabul edilen davranışlarını pekiştiren bir rol üstlenirler; çocuk, akran grubu içinde neyin doğru neyin yanlış olduğunu tecrübe eder (Kayhan Aktürk, 2015).

Hartup (1992), akran ilişkilerinin bir çocuğun bireysel gelişiminde dört temel işlevi yerine getirdiğini belirtir. Çocuk, arkadaşlık kurduğunda (akt. Uluyurt, 2012):

- Gelişim becerilerini öğrenebileceği bir ortam elde eder.
- Kendisi, yaşlıları ve dünya hakkında bilgi edinir.
- Normal ve çatışmalı etkileşimler sırasında duygusal ve bilişsel deneyimler yaşar.
- Gelecekteki ilişkileri için zihninde modeller oluşturur.

Sonuç olarak okul öncesi dönemdeki akran ilişkileri, gelişim açısından büyük önem taşır. Olumlu akran örnekleriyle birlikte olan çocuklar, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini teşvik eden öğrenme süreçleri yaşarlar. Her çocuğun, yatay ve dikey akran ilişkilerinde deneyimler yaşayarak okul öncesi dönemi sağlıklı bir şekilde tamamlaması önemlidir. Çünkü çocuklar birbirlerinden çok şey öğrenirler ve birbirlerine kolayca öğretirler. Bu nedenle öğretmenler, akran ilişkilerini eğitim sürecinin bir parçası haline getirerek planlarını bu doğrultuda yapmalıdır (Erten, 2012).

1.5. Okul Öncesi Dönemde Arkadaşlık İlişkilerinin Gelişimini Etkileyen Faktörler

1.5.1. Bireysel Özellikler

Çocukların her biri benzersiz bireysel özelliklere sahiptir. Bu özellikler, çocuğun gelişiminde olduğu gibi akran ilişkilerinde de etkilidir. Özellikle sosyal çekingenlik, utangaçlık, aşırı hareketlilik, mizaç, kendilik algısı, zihinsel yetkinlik, dil becerisi, cinsiyet ve fiziksel cazibe gibi bireysel özellikler önemlidir (Gülay, 2010).

Sosyal Çekingenlik: Sosyal çekingenlik, iletişimde zorluk yaşayarak, kendi haklarını savunmada eksiklik hissederek ve hakları ihlal edildiğinde tepki göstermede zorlanarak kendini gösterir. Bu durum, istenen şeyleri ifade etmekte güçlük çeken, sorunlardan uzak duran ve başkalarını kırmaktan kaçınan bireylerde belirgin olabilir (Uluyurt, 2012).

Utangaçlık: Utangaçlık ise sosyal etkileşimlerde endişe ve çekingen tepkilerin ortaya çıkması durumudur. Özellikle alışılmadık sosyal durumlarda, örneğin okulun ilk

günü veya tanıdık olmayan kişilerle karşılaştığında utangaç çocuklar endişeli ve çekingen davranışlar sergileyebilirler (Kayhan Aktürk, 2015).

Dil: Çocukların dil yetenekleri, konuşma, yazma ve jest kullanımında başarılı olmalarını sağlayarak duygularını ve düşüncelerini açıkça ifade etmelerine olanak tanır. Bu durum, onların sosyal gelişimlerini, uyum süreçlerini ve akran ilişkilerini olumlu yönde etkiler ve çevreleriyle daha etkili iletişim kurmalarını sağlar. Konuşma becerisi, çocukların bilgi edinme, duygularını ve düşüncelerini ifade etme, görüşlerini savunma gibi amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda, konuşma çocukların akran gruplarıyla ilişkilerini geliştirerek beğenilmelerine katkı sağlar (Gülay, 2010).

Mizaç: Mizaç ise duygulara dayalı yeteneklerin ve alışkanlıkların temelinde yatan duyumsama, bağlantı kurma ve motivasyon süreçlerini ifade eder. Duygusal uyarılara doğuştan belirli bir şekilde tepki verme eğilimi olarak tanımlanabilir. Yumuşak mizaca sahip çocuklar genellikle akranları tarafından sevilirken, zor mizaca sahip çocuklar ise akranlarıyla iletişim problemleri yaşayabilirler (Uluyurt, 2012).

Zihinsel Yeterlik: Zihinsel yetersizliği olan çocuklar bazı durumlarla karşılaşabilirler. Öfke krizleri, olumsuz tutumlar, sosyal çekingenlik, kaygı ve düşük özsaygı gibi özellikler, olumlu akran ilişkileri kurmalarını engelleyebilir. Bu çocuklar, sosyal ve dil becerilerinde eksiklik yaşadıkları için akranlarıyla iletişim kurmakta zorluk çekebilirler. Bu durum, onların akranlarından uzaklaşmalarına ve sonuç olarak yalnız kalmalarına neden olabilir. Zihinsel yetersizliği olan çocuklar, normal gelişim gösteren akranlarına göre daha az tercih edilebilir, zaman zaman akran tacizine maruz kalabilir ve etkinliklerden dışlanabilirler (Kayhan Aktürk, 2015).

Cinsiyet: Çocuklar genellikle üç yaşından itibaren kendi cinsiyetlerinden olan akranlarıyla zaman geçirmeye başlarlar. Bu eğilim dört ila on iki yaş arasında daha da belirgin hale gelebilir. Okul öncesi dönemde erkek çocuklar genellikle daha fazla fiziksel etkinliklere ilgi gösterirken, kız çocukları daha çok sohbet etme gibi etkinlikleri tercih edebilirler. Kız çocuklarında yardımlaşma, iş birliği gibi özellikler ön plana çıkarken, erkek çocuklar daha çok etkinlik odaklı olabilirler. Erkeklerin oluşturduğu akran grupları genellikle daha büyük olabilirken, kız akran grupları genellikle daha küçük olabilir (Toplu, 2022).

Fiziksel Görünüş: Fiziksel görünüm, akran ilişkileri üzerinde etkili olan önemli bir faktördür. Fiziksel olarak çekici olan çocuklar genellikle dikkat çeker ve iletişimde zorluk yaşamazlar. Bu çocuklar daha uyumlu, sosyal ve etkili oldukları gözlemlenmiştir. Diğer yandan, fiziksel olarak çekici olmayan çocuklar genellikle kenara itilir, eleştirilir ve rahatsız edilir. Bu durum, bu çocukların akranları arasında yalnız ve endişeli hissetmelerine neden olabilir. Okul öncesi dönemde çocuklar genellikle kendi cinsiyetlerinden arkadaşlar seçme eğilimindedir. Kız çocuklarının akran ilişkilerinde kabul görmek, onaylanmak, yakın ilişkiler kurmak ve iş birliği gibi özellikler öne çıkarken, erkek çocuklarında ise akran ilişkileri genellikle etkinliklere odaklı olabilir (Şen, 2017).

1.5.2. Kültür

Akran ilişkilerinin başlama süreci, birçok ülkede benzer gelişim evreleriyle şekillenir. Bu süreç, çocukların ilk olarak birbirlerini gözlemlenmeleriyle başlar ve fiziksel oyun, nesne odaklı oyun, yapılandırılmış oyunun ilk adımı ve sembolik oyun gibi aşamalardan geçer. Bu evreler açısından yapılan araştırmalar, kültürler arasında belirgin bir farklılık ortaya koymamıştır (Gülay, 2010).

Toplumlar, eğitim sistemlerini oluştururken genellikle kendi kültürel değerlerini göz önünde bulundurur ve çocuklarını bu değerlere uygun davranışlar sergilemeleri için yönlendirirler. Bu, çocukların yaşadıkları topluma uyum sağlamalarına yardımcı olur. Farklı bir kültürde yaşamak zorunda kalan çocuklar için ise kültürler arası farklılıklar, sosyal uyum sağlama sürecinde en büyük engellerden biri olabilir (Uluyurt, 2012).

DeSauza ve Chen'in (2005) yaptığı bir çalışmada, okul öncesi dönemdeki Kanadalı çocukların Çinli yaşlılarına göre akran ilişkilerine daha aktif bir şekilde katıldığı görülmüştür. Çinli çocukların ise daha çok yalnız ya da paralel şekilde oyun oynadıkları ve daha az sosyal davranış sergiledikleri gözlemlenmiştir. Bu durum, toplumların sosyal davranış biçimlerindeki farklı beklentilerle ilişkilendirilebilir. Örneğin, Çin kültüründe sosyal davranışlar daha az vurgulanırken, Amerikan kültüründe daha fazla teşvik edilme eğilimi vardır (akt. Kayhan Aktürk, 2015).

1.5.3. Aile

Çocukların sosyal etkileşime girdiği ilk kişiler genellikle anne ve babalardır. Bu etkileşimler, çocuğun kısa ve uzun vadede çok yönlü bireysel gelişimini şekillendirir. Anne-baba ile çocuk arasındaki iletişim, çocuğun sosyal yaşamını, özellikle de akran ilişkilerini etkiler. Anne-babanın çocuğun akran ilişkileri üzerindeki etkisi, direkt olarak model olma ve davranışları öğretme gibi aktif rolleriyle yanı sıra dolaylı olarak çocuk yetiştirme tutumları ve kişilik özellikleriyle şekillenir (Gülay, 2010).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, çevrelerini dikkatlice gözlemleyerek anne-babalarının, kendi aralarındaki ilişkilerini ve diğer insanlarla olan etkileşimlerini izlerler. Bu gözlemler, çocuğun anlaşma, uzlaşma ve işbirliği gibi sosyal davranışları öğrenmesinde önemli bir rol oynar. Genellikle çocuklar, kendileri için önemli olan kişilerin davranışlarını taklit etme eğilimindedirler ve bu konuda oldukça başarılı olabilirler (Uluyurt, 2012).

Olumlu bir aile ortamında büyüme, daha uyumlu ve sosyal olmayı teşvik ederken; olumsuz bir aile ortamı, sosyal yetersizlik ve uyumsuzluklarla ilişkilendirilmiştir. Çocuklar, akran gruplarında gereklilik olan sosyal becerileri genellikle ilk olarak aile ortamında deneyimlerler. Aile, bu becerileri çocuğa model olurken doğrudan öğretme şansına da sahiptir. Bu beceriler, çocuğun büyüdükçe aile ortamından akran ilişkilerine doğru taşınır ve gelişir (Kayhan Aktürk, 2015).

Çocuğun, çevresiyle olan ilişkilerinde benzer davranışlar sergilemesi, bağımsız olabilmesi, olumlu sosyal ilişkiler kurabilmesi ve dış dünyaya açık bir şekilde davranabilmesi beklenir. Bu nedenle, anne ve baba, çocuklarını sağlıklı bireyler olarak yetiştirebilmek için sergiledikleri tutum ve davranışları gözden geçirmeli ve çocuklarına uygun bir model oluşturmalıdır (Uluyurt, 2012).

1.5.4. Okul

Çocukların akranlarıyla ilişkileri, sosyal çevreleri tarafından da etkilenmektedir. Okul öncesi dönem, çocuğun ilk kez akranlarıyla aynı ortamı paylaştığı zaman dilimidir ve bu süreçte okul, çocuğun sosyal ilişkileri için son derece önemli bir çevredir. Bazı

çocuklar yoğun bir arkadaşlık ağıyla iç içe olabilirken, bazıları genellikle yalnız kalmayı tercih edebilirler (Erten, 2012).

Okul öncesi eğitim kurumları, çocukların içindeki potansiyeli geliştirmeye odaklanırken sadece bilgi vermekle kalmazlar. Çocuklar, okulda en keyifli oyunları bulur, iş birliği becerilerini geliştirir ve yaşlılarıyla bir arada yaşamının inceliklerini keşfederler (Yavuzer, 2000).

1.6. Okul Öncesi Dönemde Arkadaşlık İlişkilerini Geliştirmek

Çocukların okul öncesi dönemde kazanması gereken önemli becerilerden biri de akran ilişkileridir. Bu dönemde çocuklar, aile ortamından farklı olarak akranlarıyla daha yoğun etkileşim içinde buldukları ortamlarda, ilk ilişki deneyimlerini yaşarlar. Aile içi ilişkilerin çocuğun sosyal davranışları üzerindeki etkisi büyük olsa da, akran ilişkileri de çocuğun sosyal dünyasında ikinci sırada yer alır (Beyazkürk vd., 2007).

Okul öncesi dönemde, yaşla birlikte çocukların akran ilişkileri de gelişir. Hem fiziksel hem de zihinsel olgunlaşma süreciyle birlikte çocuklar, akranlarıyla geçirdikleri zamanı ve oyunları artırır. Okulda oynanan oyunlar, çocukların birbirleriyle daha yakın ilişki kurmalarını ve etkileşime geçmelerini sağlar. Oyun gruplarının artması ve işbirlikçi grup oyunlarına geçişle birlikte, akran ilişkileri daha karmaşık bir hal alır (Kayhan Aktürk, 2015).

Çocukların sosyal becerilerinin gelişimini desteklemek ve arkadaş ilişkilerini oluşturmak için aşağıdaki unsurları göz önünde bulundurmak faydalı olabilir (Erten, 2012):

- Arkadaş bulmakta zorlanan veya popülerlik konusunda zorluk yaşayan çocuklar belirlenmelidir.
- Çocuklar etkinlikler ve oyunlar sırasında gözlemlenmeli, liderlik yapanlar ile takipçi veya sessiz olanlar tespit edilmelidir.
- Grup içindeki küçük gruplaşmalara dikkat edilmeli ve hangi çocukların sürekli olarak bir arada olduğu, ortak ilgileri olanları belirlenmelidir.

- Yeni gelen çocuğa sınıftan bir rehber seçilmeli ve okul çevresine tanıtılmalıdır.
- Sınıfın bir köşesine büyükçe, tüylü bir oyuncak hayvan yerleştirilebilir ve bu, kendini yalnız hisseden çocuklar için bir arkadaşlık simgesi olarak sunulabilir.
- Çocuklara grup etkinliklerine katılma stratejileri öğretilmelidir.
- Arkadaşından ayrılan çocuklara destek olunmalı ve birbirlerine hatırlayacakları küçük hediyeler verilmelidir.
- Kukla ve küçük oyuncaklarla küçük gruplar oluşturularak senaryolar ve tartışma ortamları sağlanabilir.
- Etkinliklerde sıra beklemenin, nazik olmanın ve oyun daveti gibi ifadelerin yaşandığı senaryolar canlandırılabilir.
- Anneye bağımlılığı olan çocukların sosyal becerilerini geliştirebilmeleri için anne ve öğretmenin birlikte çalışmaları gerekebilir. Örneğin, yuvadan ayrılan annenin arkasından el sallama, çocuğa yuvada neler yapılacağına anlatılması gibi süreçler yaşanabilir (Sevinç, 2005; Erten, 2012).

1.7. Araştırmanın Amacı

Çocuklar için, akran ilişkileri çocukluk ve yetişkinlik dönemleri boyunca son derece hayati bir rol oynar. Bu ilişkiler, eğlence, duygusal destek ve kişisel kabul gibi unsurları içinde barındırır. Ayrıca, akran ilişkileri kimlik gelişiminde temel bir işlev üstlenir. Genellikle 3-4 yaşlarından itibaren, çocuklar, akranlarıyla etkileşime geçerek dünyayı keşfetme ve değerlendirme sürecine adım atarlar. Bu süreçte, çocuğun akranlarıyla ilişkileri, onların iyilik ve özsaygı algısını belirlemede önemli bir rol oynar. Akran grupları, aile dışındaki yaşamı anlamlandırmada ve çocuğun dünyayı anlama yolunda önemli bir bilgi kaynağı oluşturur (Bıyık, 2021). Bu kapsamda yapılan çalışmanın amacı okul öncesi dönemde çocukların arkadaşlık ilişkilerinin sosyalleşmelerine etkilerini ortaya koymaktır.

1.8. Araştırmanın Önemi

Arkadaşlık ilişkileri, çocukların sosyalleşmesine birçok yönden katkıda bulunur. Öncelikle, arkadaşlık ilişkileri, çocukların sosyal becerilerini geliştirir. Sosyal beceriler, bireyin başkalarıyla etkili bir şekilde iletişim kurması, duygularını yönetmesi, çatışmaları çözmesi ve sosyal kurallara uyması gibi yeteneklerdir. Arkadaşlık ilişkileri, çocuklara bu becerileri kazandırmak için fırsatlar sunar. Arkadaşlarla oyun oynamak, sohbet etmek, paylaşmak, yardımlaşmak, tartışmak, uzlaşmak gibi etkinlikler, çocukların sosyal becerilerini pekiştirir. Dolayısıyla okul öncesi dönemdeki çocukların arkadaşlık ilişkilerinin sosyalleşmeleri üzerindeki etkilerini birebir görüşmeye dayalı verilerle ortaya koyması bakımından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yapılan çalışma konuyla ilgili elde edilen kitap, dergi, makale ve tezlerle sınırlıdır. Çalışmada sadece okul öncesi dönemdeki çocukların arkadaşlık ilişkileri üzerine yoğunlaşılmıştır. Çalışma 5-6 yaş arası çocukları kapsamaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırmalarda nicel veri ve istatistik kullanımına fazla yer verilmezken, nitel ve sözlü analizlere ağırlıklı olarak yer verilmektedir. Nitel araştırmacılar olay ve bağlam dilini esas almakta, olayları bağlamına göre değerlendirmektedir. Sorunları değer sisteminden soyutlayarak analiz etmek yerine, durumlara hakim olan ilişkiler ağını kendi doğal ortamında yorumlamaya ya da bunların anlamlarını çözümlemeye çalışmaktadır (Neuman, 2016). Görüşme yöntemi ise katılımcı sayısına göre bireysel ve odak grup olmak üzere iki sınıfta ele alınabilir (Karasar, 2010). Araştırmada gerçekçi sonuçlara ulaşma adına araştırmacı, bireysel ya da grupta yapılabilecek olan görüşme türlerinden duruma uygun bir şekilde herhangi birisini ya da ikisini kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda okul öncesi dönemde eğitim görmekte olan 6'sı kız 6'sı erkek olmak üzere 12 öğrenciyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların isimleri gizlenerek "Çocuk 1, Çocuk 2..." şeklinde kodlanmıştır. Çocuklara toplamda arkadaşlık ilişkileriyle alakalı olarak 9 soru yöneltilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya okul öncesine devam eden 5-6 yaşlarında 6 erkek 6 kız olmak üzere toplam 12 çocuk katılmıştır. Bu çocukların hepsinin babası çalışmaktadır. Ancak 10 çocuğun annesi çalışmamakta 2 çocuğun annesi ise çalışmaktadır. Hazırlanan sorular çocuklara bireysel olarak sorulmuş ve her çocuğun sorulara vermiş olduğu cevaplar bire bir yazılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Dâhil Edilen Katılımcıların Betimsel Özellikleri

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Sınıf düzeyi	Veri toplama yöntemi
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Okul Öncesi	Görüşme

Araştırmanın Birinci Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Arkadaşlarıyla oyun oynamayı seviyor musun?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Birinci Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Evet

Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Biraz seviyorum
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Seviyorum
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Seviyorum
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Seviyorum
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Seviyorum
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Evet

Tabloya göre verilen yanıtlar incelendiğinde çocukların “Arkadaşlarıyla oyun oynamayı seviyor musun?” sorusuna verdikleri yanıtların “evet”, “seviyorum” ve “biraz seviyorum” şeklinde gruplandığı görülmüştür. Yalnızca Çocuk 4 “Biraz Seviyorum” yanıtını verirken diğer çocuklar verdikleri cevaplarla arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Verilen yanıtlardan hareketle çocukların genel olarak arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevdikleri söylenebilir. Verilen yanıtların kız ve erkek öğrencilere göre ise farklılık arz etmediği görülmüştür.

Araştırmanın İkinci Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Sınıfta en çok hangi arkadaşınla oyun oynamayı tercih ediyorsun? Neden?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırmanın İkinci Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Gökçen Nilay’ı tercih ediyorum. Çünkü ben erkeklerle oynamayı pek sevmem.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Sofia arkadaşımı tercih ediyorum. Çünkü o çok masum ve bana nazik davranıyor.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Melisa ve Havva arkadaşımı tercih ediyorum. Çünkü onlar kız.
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Yavuz Selimhan ve Yiğit Efe’yi tercih ediyorum.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Esmâ ve Zehra Sena’yı tercih ediyorum. Çünkü onları çok seviyorum.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Gökçen ve Esmâ’yı tercih ediyorum. Çünkü onlar en iyi arkadaşlarım.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Hacı Kaan, Semih ve Yağız Efe’yi tercih ediyorum. Çünkü

			onlar kavga etmeden oynuyorlar.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Burak Efe ve Aysima'yı tercih ediyorum. Çünkü onlarla iyi anlaşıyorum.
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Burak Efe ve Bilgehan'ı tercih ediyorum. Çünkü onlarla güzel oynuyoruz.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Hacı Kaan'ı tercih ediyorum. Çünkü benim araba garajımı yapmama yardım ediyorlar.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Semih'i tercih ediyorum. Çünkü Semih'i çok seviyorum.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Yavuz Selimhan ve Hüma'yı tercih ederim. Çünkü onlarla oynamayı seviyorum.

Tabloya göre öğrencilere yöneltilen “Sınıfta en çok hangi arkadaşınla oyun oynamayı tercih ediyorsun? Neden?” sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında kız öğrencilerden Çocuk 1 ve Çocuk 3’ün kendi cinsiyetinden akranlarla arkadaşlık kurma eğiliminde oldukları anlaşılmıştır. Erkek öğrencilerin cevaplarına bakıldığında ise oyun oynadıkları arkadaşlarını tercih nedenleri arasında arkadaşının kavga etmeden oynaması (Çocuk 7), arkadaşıyla iyi anlaşması (Çocuk 8), arkadaşının yardım etmesi (Çocuk 10), arkadaşını sevmesi (Çocuk 11), arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevmesi (Çocuk12) gibi nedenlerin önde geldiği görülmektedir. Diğer kız öğrencilerin oyun oynadıkları arkadaşlarını tercih nedenleri arasında ise arkadaşının nazik davranması (Çocuk 2, arkadaşını sevmesi (Çocuk 5) ve tercih ettiği arkadaşının en iyi arkadaşı olması (Çocuk 6) belirtilen nedenler arasındadır.

Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamak sana kendini nasıl hissettiriyor?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Araştırmanın Üçüncü Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Güzel hissettiriyor.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Güzel hissettiriyor.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Neşeli ve güzel hissettiriyor.

Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Çok güzel hissettiriyor.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	İyi hissettiriyor.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Çok mutlu hissettiriyor.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Güzel hissettiriyor.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	İyi hissettiriyor.
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	İyi hissettiriyor.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	İyi hissettiriyor.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Güzel hissettiriyor.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	İyi hissettiriyor.

Tabloya bakıldığında kız ve erkek öğrencilerin tamamının “Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamak sana kendini nasıl hissettiriyor?” sorusuna olumlu yanıt verdikleri görülmüştür. Verilen yanıtlara dayalı olarak katılımcıların arkadaşlarıyla sosyalleşmekten keyif aldıkları söylenebilir.

Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Sınıfta birlikte oynadığın bir arkadaşın seninle farklı fikirdeyse ne yaparsın?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmanın Dördüncü Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Onunla farklı bir şey yaparım.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Önce onun fikrini sorarım onu zorlamak istemem.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Ona resim çizerim resimle ikna etmeye çalışırım.
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Arkadaşımın dediğini yaparım.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Onun dediğini yaparım.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Onun istediğini yaparım.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Onu ikna etmeye çalışırım.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Önce onun istediğini yaparım sonra da benim istediğimi yapmasını söylerim.
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Öğretmenime söylerim.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Tartışmadan onu ikna etmeye çalışırım.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Başka bir arkadaşımı tercih ederim.

Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Benim dediğimi yaparım. Bazen de arkadaşımı dediğini yaparım.
----------	---------	-------	---

Tabloya göre katılımcıların “Sınıfta birlikte oynadığın bir arkadaşın seninle farklı fikirdeyse ne yaparsın?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında dört öğrencinin (Çocuk 2, Çocuk 4, Çocuk 5, Çocuk 6) arkadaşının dediğini yapmayı tercih ettiği, bir öğrencinin (Çocuk 1) “onunla farklı bir şey yaparım” cevabını verdiği, 3 öğrencinin (Çocuk 3, Çocuk 7, Çocuk 10) ise arkadaşını ikna etmeye yönelik cevap verdiği anlaşılmaktadır. Çocuk 8 “Önce onun istediğini yaparım sonra da benim istediğimi yapmasını söylerim.” yanıtını verirken Çocuk 12 ise “Benim dediğimi yaparım. Bazen de arkadaşımı dediğini yaparım.” yanıtını vererek benzer görüşler iletilmişlerdir. Diğer taraftan Çocuk 9 “Öğretmenime söylerim.” yanıtını vererek karşılaştığı durumlarda bir otoriteye başvurduğunu göstermiştir. Çocuk 11 ise “Başka bir arkadaşımı tercih ederim.” yanıtıyla farklı fikirdeki arkadaşıyla uzlaşma veya anlaşma yoluna başvurmayı tercih etmediği anlaşılmıştır. Arkadaşının istediğini yapma ve arkadaşını ika etme cevaplarının çoğunlukta olduğu düşünülecek olursa çocuklarının genelinin arkadaşlık ilişkilerinde uzlaşmacı ve uyumlu bir tavır sergilediği söylenebilir.

Araştırmanın Beşinci Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Bir arkadaşınla aranda bir sorun yaşadığında sorunu nasıl çözersin?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6. Araştırmanın Beşinci Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Sakin ve kibar davranarak çözerim.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Konuşarak ve de öğretmenime söyleyerek çözerim.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Oyun oynayarak çözerim.
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Böyle davranmamasını söylerim.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Bilmiyorum.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Öğretmenime söylerim.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Birisine haber veririm.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Arkadaşımın istediği bir şey yaparım öyle çözerim.

Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Bilmiyorum.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Kavga etmeden sorunu çözerim.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Üstünden bir gün geçince onunla barışırım ve sorunu çözmüş olurum.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Küsmeyen kolayca barışarak.

Tabloya göre öğrencilerin “Bir arkadaşınla aranda bir sorun yaşandığında sorunu nasıl çözersin?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında çocukların arkadaşlarıyla sorun yaşadıklarında sakin ve kibar bir şekilde davranarak (Çocuk 1), konuşarak (Çocuk 2), oyun oynayarak (Çocuk 3), uyararak (Çocuk 4), öğretmene söyleyerek (Çocuk 6), birisine haber vererek (Çocuk 7), arkadaşının bir istediğini yaparak (Çocuk 8) çözüm yoluna gittikleri anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Çocuk 9 yöneltilen soruya “Bilmiyorum”, Çocuk 11 “Üstünden bir gün geçince onunla barışırım ve sorunu çözmüş olurum.” Çocuk 12 ise “Küsmeyen kolayca barışarak.” yanıtını vermişlerdir. Çocukların genel olarak ifadelerine bakıldığında arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunlarda çatışmacı ve kavgacı olmadıkları, uzlaşmacı ve olumlu bir tavır sergiledikleri söylenebilir.

Araştırmanın Altıncı Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Zor durumda olan bir arkadaşına yardım eder misin?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Araştırmanın Altıncı Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Yardım ederim tabii ki
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Evet ederim.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Evet yardım ederim.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Ederim, yardım etmek güzel bir şey.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Evet yardım ederim

Tabloya göre katılımcıların sorulan “Zor durumda olan bir arkadaşına yardım eder misin?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında tamamının olumlu yanıt verdiği görülmektedir. Çocukların yardımseverlik açısından arkadaşlık ilişkilerinde olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Araştırmanın Yedinci Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Sınıfına yeni bir arkadaş geldiğinde onunla nasıl tanışırısın?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. Araştırmanın Yedinci Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Merhaba diyerek ve adını sorarak tanışırım.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Adını sorarım arkadaş olalım mı? derim.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Merhaba, hoş geldin arkadaşım derim.
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Hoş geldin derim tanışırım.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Hoş geldin diyerek tanışırım. Adımı söylerim.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	İsmimi söyleyerek tanışırım.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	İsmi sorarım sonra kendi ismimi söylerim.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Önce kendimi tanıtırım sora da adını sorarak tanışırım.
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Hoş geldin derim.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Merhaba derim adımı söylerim.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Kendimi tanıtırım sonra adını sorarım.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Merhaba derim adını öğrenirim.

Tabloya göre katılımcıların “Sınıfına yeni bir arkadaş geldiğinde onunla nasıl tanışırısın?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde çocukların önce merhaba diyerek (Çocuk 1, Çocuk 3, Çocuk 10, Çocuk 12) hoş geldin diyerek (Çocuk 4, Çocuk 5, Çocuk 9), arkadaşının ismini sorarak (Çocuk 2, Çocuk 7) önce kendini tanıtırıp sonra arkadaşının ismini sorarak (Çocuk 6, Çocuk 8, Çocuk 11) tanıştığı anlaşılmıştır. Verilen yanıtlara göre çocukların genel olarak aralarına yeni katılan birisiyle nasıl tanışılacağına dair sosyal bilgiye sahip olduğu söylenebilir. Diğer taraftan verilen cevapların kız ve erkek öğrencilere göre farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Araştırmanın Sekizinci Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “En sevdiğin bir oyuncakını arkadaşınla paylaşıyor mısın?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırmanın Sekizinci Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Evet, arkadaşım benim için çok önemli
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Evet
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Evet, paylaşmayı çok seviyorum.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Paylaşıyorum.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Paylaşıyorum arkadaşım daha önemli.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Evet
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Paylaşıyorum.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Evet paylaşıyorum.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Paylaşıyorum, paylaşmak çok önemli.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Paylaşıyorum.

Tabloya bakıldığında çocukların “En sevdiğin bir oyuncakını arkadaşınla paylaşıyor mısın?” sorusuna tamamının olumlu yanıt verildiği görülmektedir. Verilen yanıtlara göre çocukların arkadaşlık ilişkilerinde paylaşımcı olduğu söylenebilir.

Araştırmanın Dokuzuncu Sorusuna Ait Bulgular:

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Sınıfta arkadaşlarınla en çok hangi etkinlikleri yapmayı seviyorsun? Neden?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10. Araştırmanın Dokuzuncu Sorusuna Ait Tablo

Katılımcı	Görev	Cinsiyet	Yanıtlar
Çocuk 1	Öğrenci	Kız	Berber resim yapmayı ve oyun oynamayı seviyorum.
Çocuk 2	Öğrenci	Kız	Oyun oynamayı, resim yapmayı seviyorum. Çünkü bu etkinlikler çok eğlenceli.
Çocuk 3	Öğrenci	Kız	Oyun oynamayı, resim çizmeyi seviyorum. Çünkü bu etkinlikleri yaparsam canım sıkılmaz.

Çocuk 4	Öğrenci	Kız	Oyun oynamayı, boyama etkinlikleri yapmayı seviyorum.
Çocuk 5	Öğrenci	Kız	Oyun oynamayı, kitaplara bakmayı ve bebeklerle oynamayı seviyorum. Çünkü bunlar güzel oyunlar.
Çocuk 6	Öğrenci	Kız	Diş maketiyle oynamayı ve ayıcıkla oynamayı seviyorum. Çünkü bunlar güzeller.
Çocuk 7	Öğrenci	Erkek	Boyama yapmayı, kâğıt kesme etkinlikleri ve bloklarla ev yapmayı seviyorum. Çünkü bu etkinlikler çok güzel.
Çocuk 8	Öğrenci	Erkek	Pastel boya, sulu boya ve kuru boya etkinliklerini yapmayı seviyorum. Çünkü bu etkinlikleri yaparken mutlu oluyorum.
Çocuk 9	Öğrenci	Erkek	Kaplumbağa ve kurbağa etkinliği yapmayı seviyorum. Çünkü bu etkinlikler çok güzel.
Çocuk 10	Öğrenci	Erkek	Resim çizmeyi, hayvanlarla ve arabalarla oynamayı seviyorum. Çünkü arkadaşlarımla bu etkinlikleri yapmak beni iyi hissettiriyor.
Çocuk 11	Öğrenci	Erkek	Bloklarla oynamayı seviyorum. Çünkü arkadaşım bloklardan güzel şeyler yapmayı öğretiyor.
Çocuk 12	Öğrenci	Erkek	Boyama yapmayı, resim yapmayı, oyuncaklarla oynamayı seviyorum. Çünkü bu etkinlikler eğlenceli.

Tabloya göre çocukların “Sınıfta arkadaşlarıyla en çok hangi etkinlikleri yapmayı seviyorsun? Neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında genellikle arkadaşlarıyla boyama ve resim etkinlikleri yapmayı, oyun oynamayı sevdikleri (Çocuk 1, Çocuk 2, Çocuk 3, Çocuk 4, Çocuk 5, Çocuk 8, Çocuk 10, Çocuk 12) görülmüştür. Verilen bu yanıtlardan farklı olarak Çocuk 6 diş maketiyle ve ayıcıkla oynamayı sevdiğini, Çocuk 7 bloklarla ev yapmayı, kâğıt kesme etkinliği yapmayı sevdiğini, Çocuk 9 kaplumbağa ve kurbağa etkinliği yapmayı sevdiğini, Çocuk 11 ise bloklarla oynamayı sevdiğini belirtmiştir. Çocukların arkadaşlarıyla neden bu etkinlikleri yapmayı sevdikleri sorulduğunda ise genel olarak yapılan etkinlikleri güzel ve eğlenceli buldukları, bu etkinliklerle canlarının sıkılmadığı, yaptıkları etkinlikleri sevdikleri yönünde yanıtlar alınmıştır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Okul öncesi dönem, çocukların kişisel, duygusal ve sosyal gelişimlerinin temellerinin atıldığı kritik bir aşamadır. Bu dönemde, çocuklar arkadaşlık ilişkileri kurarak, çevreleriyle etkileşime girer ve sosyal becerilerini geliştirirler. Arkadaşlık ilişkileri, onların sosyal dünyayı anlama, duygusal zeka kazanma ve empati geliştirme süreçlerinde önemli bir rol oynar.

Okul öncesi çağıdaki çocuklar, arkadaşlık ilişkileri aracılığıyla çeşitli beceriler edinirler. Örneğin, paylaşma, işbirliği yapma, problem çözme ve empati kurma gibi sosyal beceriler bu ilişkilerle gelişir. Arkadaşlık, onların duygusal zekalarını geliştirmelerine ve duygularını ifade etmeyi öğrenmelerine yardımcı olur. Bu ilişkiler, çocuklara grup içinde nasıl iletişim kuracaklarını, anlaşmazlıkları nasıl çözeceklerini ve birlikte oyun oynayarak sosyal normları nasıl öğreneceklerini öğretir.

Arkadaşlık ilişkileri, çocukların sosyalleşme sürecinde önemli bir rol oynar. Bu ilişkiler, onlara sosyal rollerin, kimliklerin ve ilişkilerin nasıl şekillendiğini öğretir. Grup içindeki etkileşimler, çocuklara kendi düşüncelerini ifade etme cesareti verir ve onları toplumsal normları anlama konusunda bilinçlendirir. Çocuklar, arkadaşlık ilişkileri sayesinde duygusal destek bulurlar. Arkadaşlarıyla birlikte vakit geçirmek, onların kendilerini kabul etmelerine ve güvende hissetmelerine yardımcı olur. Bu ilişkiler, çocukların özsaygılarını artırır ve duygusal olarak güçlenmelerine olanak tanır. Ancak, bu dönemdeki arkadaşlık ilişkileri aynı zamanda çocuklar için bazı zorluklar da içerebilir. Örneğin, grup içinde kabul görmeme, çatışmalar, paylaşma konusunda yaşanan sorunlar gibi durumlar çocukları olumsuz etkileyebilir ve duygusal olarak zorlayıcı olabilir.

Okul öncesi çocuklarda arkadaşlık ilişkilerinin sosyalleşmeye etkisi üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada okul öncesinde eğitim gören 6'sı kız 6'sı erkek olmak üzere toplam 12 öğrenciyle görüşme yapılmış ve 9 soru yöneltilmiştir.

Çocukların "Arkadaşlarıyla oyun oynamayı seviyor musun?" sorusuna verdikleri yanıtların "evet", "seviyorum" ve "biraz seviyorum" şeklinde gruplandırıldığı görülmüştür. Yalnızca bir çocuk "Biraz Seviyorum" yanıtını verirken diğer çocuklar verdikleri

cevaplarla arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevdiklerini ifade etmişlerdir. Verilen yanıtlardan hareketle çocukların genel olarak arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevdiği söylenebilir. Verilen yanıtların kız ve erkek öğrencilere göre ise farklılık arz etmediği görülmüştür.

Öğrencilere yöneltilen “Sınıfta en çok hangi arkadaşınla oyun oynamayı tercih ediyorsun? Neden?” sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında ise kız öğrencilerden ikisinin kendi cinsiyetinden akranlarla arkadaşlık kurma eğiliminde oldukları anlaşılmıştır. Erkek öğrencilerin cevaplarına bakıldığında ise oyun oynadıkları arkadaşlarını tercih nedenleri arasında arkadaşının kavga etmeden oynaması, arkadaşıyla iyi anlaşması, arkadaşının yardım etmesi, arkadaşını sevmesi, arkadaşlarıyla oyun oynamayı sevmesi gibi nedenlerin önde geldiği görülmüştür. Diğer kız öğrencilerin oyun oynadıkları arkadaşlarını tercih nedenleri arasında ise arkadaşının nazik davranması, arkadaşını sevmesi ve tercih ettiği arkadaşının en iyi arkadaşı olması belirtilen nedenler arasındadır.

Diğer taraftan kız ve erkek öğrencilerin tamamının “Arkadaşlarıyla birlikte oyun oynamak sana kendini nasıl hissettiriyor?” sorusuna olumlu yanıt verdikleri görülmüştür. Verilen yanıtlara dayalı olarak çocukların arkadaşlarıyla sosyalleşmekten keyif aldıkları söylenebilir.

Öğrencilerin “Sınıfta birlikte oynadığın bir arkadaşın seninle farklı fikirdeyse ne yaparsın?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında dört öğrencinin arkadaşının dediğini yapmayı tercih ettiği, bir öğrencinin “onunla farklı bir şey yaparım” cevabını verdiği, 3 öğrencinin ise arkadaşını ikna etmeye yönelik cevap verdiği görülmüştür. Çocuklardan biri “Önce onun istediğini yaparım sonra da benim istediğimi yapmasını söylerim.” yanıtını verirken çocuklardan biri de “Benim dediğimi yaparım. Bazen de arkadaşımı dediğini yaparım.” yanıtını vererek benzer görüşler iletilmişlerdir. Diğer taraftan başka bir çocuk da “Öğretmenime söylerim.” yanıtını vererek karşılaştığı durumlarda bir otoriteye başvurduğunu göstermiştir. Diğer bir çocuğun ise “Başka bir arkadaşımı tercih ederim.” yanıtıyla farklı fikirdeki arkadaşıyla uzlaşma veya anlaşma yoluna başvurmayı tercih etmediği anlaşılmıştır. Arkadaşının istediğini yapma ve arkadaşını ika etme cevaplarının çoğunlukta olduğu düşünülecek olursa çocuklarının genelinde arkadaşlık ilişkilerinde uzlaşmacı ve uyumlu bir tavır sergilediği söylenebilir.

Öğrencilerin “Bir arkadaşınla aranda bir sorun yaşandığında sorunu nasıl çözersin?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında ise çocukların arkadaşlarıyla sorun yaşadıklarında sakin ve kibar bir şekilde davranarak, konuşarak, oyun oynayarak, uyararak, öğretmene söyleyerek, birisine haber vererek, arkadaşının bir istediğini yaparak çözüm yoluna gittikleri görülmüştür. Çocukların genel olarak ifadelerine bakıldığında arkadaşlarıyla yaşadıkları sorunlarda çatışmacı ve kavgacı olmadıkları, uzlaşmacı ve olumlu bir tavır sergiledikleri söylenebilir.

Öğrencilere sorulan “Zor durumda olan bir arkadaşına yardım eder misin?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında tamamının olumlu yanıt verdiği görülmüştür. Çocukların yardımseverlik açısından arkadaşlık ilişkilerinde olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin “Sınıfına yeni bir arkadaş geldiğinde onunla nasıl tanışırsın?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde çocukların önce merhaba diyerek, hoş geldin diyerek, arkadaşının ismini sorarak, önce kendini tanıtıp sonra arkadaşının ismini sorarak tanıştığı anlaşılmıştır. Verilen yanıtlara göre çocukların genel olarak aralarına yeni katılan birisiyle nasıl tanışılacağına dair sosyal bilgiye sahip olduğu söylenebilir. Diğer taraftan verilen cevapların kız ve erkek öğrencilere göre farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Öğrencilerin “En sevdiğin bir oyuncağını arkadaşınla paylaşır mısın?” sorusuna ise tamamının olumlu yanıt verdiği görülmüştür. Verilen yanıtlara göre çocukların arkadaşlık ilişkilerinde paylaşımcı olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin “Sınıfta arkadaşlarıyla en çok hangi etkinlikleri yapmayı seviyorsun? Neden?” sorusuna verdikleri yanıtlara bakıldığında genellikle arkadaşlarıyla boyama ve resim etkinlikleri yapmayı, oyun oynamayı sevdiğini görülmüştür. Verilen bu yanıtlardan farklı olarak diş maketiyle ve ayıcıkla oynamayı sevdiğini, bloklarla ev yapmayı, kâğıt kesme etkinliği yapmayı sevdiğini, kaplumbağa ve kurbağa etkinliğini yapmayı sevdiğini, bloklarla oynamayı sevdiğini ifade eden çocuklar da olmuştur. Çocukların arkadaşlarıyla neden bu etkinlikleri yapmayı sevdiğini sorulduğunda ise genel olarak yapılan etkinlikleri güzel ve eğlenceli

buldukları, bu etkinliklerle canlarının sıkılmadığı, yaptıkları etkinlikleri sevindikleri yönünde yanıtlar alınmıştır.

Yapılan görüşme doğrultusunda alınan yanıtları değerlendirmek gerekirse çocukların genel olarak arkadaşlık ilişkilerinde uyumlu ve arkadaş canlısı oldukları, problem çözümünde uzlaşmacı oldukları, arkadaşlarıyla sosyalleşmekten ve çeşitli etkinlikler yapmaktan keyif aldıkları söylenebilir.

5. KAYNAKÇA

- Akyol, N.A. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarda bağlanma ile sosyal yetkinlik, kaygı, öfke ve öz-kontrol değişkenlerinde akran ilişkilerinin aracı rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Atalay, D. ve Özyürek, A. (2020). Ergenlerde arkadaşlık ilişkileri ve akran sapması. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(2), 249-261.
- Atış Akyol, N. ve Güney Kahraman, N. (2021). Çocukların akran ilişkileri öğretmen değerlendirme ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 10(3), 1066-1084.
- Atik, Z. E., Çok, F., Çoban, A.E., Doğan, T. ve Karaman, N.G. (2014). Akran İlişkileri Ölçeği' nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 433-446.
- Aytaç, Ö. ve Tan, M. (2020). Arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan değişim: mardin örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3233-3259.
- Batık Yılmaz, A. (2021). *Ergenlerde sosyal biliş ve arkadaş ilişkileri arasındaki ilişkide mantıkdışı inançların aracı rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research*, 26, 13-26.
- Bıyık, S. (2021). *4-6 Yaş arası okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi.
- Çetin, F., Bilbay, A. A. ve Kaymak, D. A. (2001). *Araştırmadan Uygulamaya Çocuklarda Sosyal Beceriler*. Epsilon Yayınları.
- Demir Şad, E. (2007). *Akranları tarafından reddedilen ve kabul edilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin özsaygı, sosyal beceri, davranış problemleri ve okul başarılarının karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.

- Erten, H. (2012). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkilerin izlenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi.
- Gül, Ş. (2019). *Okul öncesi eğitim ortamlarında çocuklar arası etkileşimde öğretmen rolü* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi.
- Gülay Ogelman, H. (2018). Sosyometrik teknikler. A. Önder (Ed.). *Okul Öncesi Dönemde Çocukları Değerlendirme ve Tanıma Teknikleri* içinde (ss. 77-91). Ankara: Eğiten Kitap.
- Gülay, H. (2010). *Okulöncesi Dönemde Akran İlişkileri* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kayhan Aktürk, Ş. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında duygu düzenleme becerileri ile akran ilişkilerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Korkut, E.S. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların zorba-kurban davranışları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi.
- Öger, K., Tarı, I. ve Yılmazçetin, E.C. (2005). *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*. İstanbul.
- Özçelik, M. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve rekabet düzeylerinin farklı erken çocukluk eğitimi programları açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Özmen, D. (2013). *5-6 yaş grubu çocukların akran ilişkilerinin sosyal problem çözme becerisi açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Sevinç, M. (2005). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şen, B. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.

- Topaloğlu, A. Ö. (2013). Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi (Yayımlanmış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Toplu, M. (2022). *Okul öncesi eğitimi alan çocukların etkileşimli akran ilişkilerinin sosyal beceriler üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Uğur Ekşi, E.G. (2022). *Okul öncesi eğitime devam eden 4 yaş çocukların akran ilişkilerindeki davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Uluyurt, F. (2012). *Bazı değişkenlere göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının akran ilişkileri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi.
- Yavuzer H. (2000). *Okul Çağı Çocuğu* (4.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeğen, T. (2019). *Okul öncesi dönemde çocukların akran ilişkileri, duygusal ve davranışsal problemleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.